

дъарык технологической картата Тизмэтэ: “Чабырџахтаан чаџаара оонньоџун”

Кылаас: 6

Учуутал: Соловьева Валентина Дмитриевна

Уруок тиибэ: сананы барыы.

Учуутал сыала: Оџолор дорџоону сөпкө санаралларын чабырџах нөнгө сайыннарыы. Чабырџахха уһуйуу.

Оџо сорууга:

Бодоруһар сатабыл:

-бөлөххө сатаан үлэлиир, бэйэ санаатын аһаџастык этэр, тизрээр;

-атын киһи санаатын истэргэ, дьүүллэхэргэ кыттыһар;

Билэр-көрөр сатабыл:

- үөрэнээччи сатабылы бэйэтэ ыларга, үлэлииргэ дьулуһар;

- сыаналаныы, ырытыы;

Бэйэни салайынар сатабыл:

- соругу туруорунуу, хонтуруолланыы, сааһыланыы;

-бөлөххө үлэлиир дьөџурун сайыннарарга дьулуһар;

-учууталы кытта биир тэтимнэ үлэлиир.

Ытык өйдөбүлү инэриити түмүтэ:

Чабырџах – норуот тылынан уус-уран айымнытыын биир уустук көрүнэ буоларын билэр, өйдүүр.

Туттуллар ньыма: сэхэргэһии, оонньоу

Практической: Тыл уос эрчийиитэ, имитиитэ, тыыны сөпкө инэриитигэ үөрэтии. Оонньоу ньымаларынан чабырџахтыырга үөрэниити

Дъарык былаана

1. Тэрээһин. Болџомтону тардыы. 3 мүн

- Тыыныыга, артикуляцияџа дъарык. Мнемолоскуй ньымата 3 мүн.

2. Чабырџахха күрэх. 10 мүн

- Түргэнник этии.

- Таабырын чабырџах

- Ахсаан чабырџаџа.

3. Чабырџах ырыата. (инструментары туһаныы). 2 мүн

4. Түмүк. Рефлексия. 2 мүн.

Уруок тэрилэ: ИКТ, презентация, ноутбук.

Дьарык түһүмэхтэрэ

№	Түһүмэхтэр	Учуутал үлэтэ	Оҕо үлэтэ	Бириэмэтэ
	Тэрээһин. Болҕомтону тардыы.	<p>Хомус тыаһа. Хомуска оонньуубун. Турдубут, уоскуйдубут, илиибитин бэйэбит диэки утары ууннубут.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Бүгүһүн күммүт таһаарыылаах буоллун. - Дьарыкка билбиккитин, сатаабыккытын ингэринэн, олоххотугар туһалаах буоллун. - Санаабыт ыраас буоллун. - Ситиһиилээх дьон буолун. - Туппуккут тупсан истин - Санаабыккыт сатанан истин. Туску. - АЛҒЫСпытын бэйэбитигэр ингэринэбит. <p>- ОЛОРУҢ.</p> <p>Үтүө күнүнэн! Мин аатым Валентина Дмитриевна, Томтор орто оскуолатын саха тылыгар уонна литэрэтиирэтигэр учууталабын. Бүгүн эһиэхэ мин ыалдьыттыы уонна дьарыкпын ыыта кэллим, онно көхтөөхтүк кыттаргытыгар ынырабын. Дьарыкпыт аһаҕас дьарык буоларын быһыытынан, ыалдьыттардаахпыт, дьүүлүүр сүбэбэ, - үтүө күнүнэн диэххэйин эрэ оҕолоор. Олорун.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Чэйинг эрэ, экраны көрүөххэйин. Норуот 	<p>Учуутал тугу эппитин толороллор.</p> <p>Үтүө күнүнэн. Учуутал эппитин толороллор.</p>	3 мүн.

	<p>Дьарык ис хоһоонугар киири</p>	<p>тылынан уу-уран айымньытыгар дьарык. - Ханнык норуот айымньыларын билэбитий оҕолоор? - Таайын эрэ бу ханнык айымньыный? Таабырын: Тас кизбинэн Хоһоонно майгынныыр, Субуруччу түргэнник, Лабыгыраччы этиллэр, Сороҕор ырыалаах (тугуй оҕолоор?) Саамай сөп. -Сөпкө таайдыгыт. (Эбэтэр таба эһпэтэхтэринэ быһаарабын) Сөпкө эттигит оҕолор. Бүгүн биһиги чабырҕах норуот тылынан уус-уран айымньы биир сытыы, уустук айымньыта буоларын, кини уратыларын, толоруллар ньымаларын билиэхпит. Чабырҕах туһунан өссө тугу билэбитий?</p>	<p>Остуоруйа, таабырын, чабырҕах, олонхо уо.д.а. этэллэр Экраны көрөллөр, - Чабырҕах. Таайаллар.</p>	
--	---------------------------------------	--	---	--

	Тыыныыга, артикуляцияҕа дьарык.	<p>Дьэ эрэ, оонньоохпут иннинэ миигин үтүктүн, илиибитин имитэммит ытыспытын сылытабыт уонна күөмэйбитин имэрийэбит, өссө имитэбит уонна сирэйбитин сылытабыт, өссө имэрийэбит уонна түөспүтүн сылытабыт. Тарбахтарбыт төбөлөрүнэн сирэйбитин массажтыыбыт.</p> <p>Билигин тыыныыбытыгар уонна дорҕооннорбутун сөпкө, чуолкайдык сангарарбытыгар дьарык оноробут.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Турабыт. Испитин тутабыт уонна испитинэн тыын ыла үөрэнэбит. Санныбыт хамсаабат. Салгын ылабыт испит түгэҕэр түһэрэбит. 2. Салгыны сыһа таһаарыы, дорҕоону таба сангарыы эрчиллиилэрин оноробут. Салгын ылабыт. “Тыал тыаһыыр” – сссссс..... “кумаар дыгыныыр” – зззззз... 3. “Чүмэчи” Муннубутунан салгыны тыаһа суох эҕирийэбит. Чүмэчи уотун уммулларар курдук үрэбит. 4. “Моой” моонньубут ханна баарый, аһаа 	Учууталы истэллэр, үтүктэллэр. Сорудахтары тэннэ толорсон иһэллэр.	3-4 мүн

		<p>моонньубут уһатабыт, уһатабыт онтон төттөрү иһирдьэ киллэрэбит моонньубут суох буолар. 2-3 хатылыбыт.</p> <p>5. “Сарын” көнөтүк турабыт. Санныбытын кинигэ курдук “кинигэни саптыбыт” диэтэхпинэ санныбытын иннигэр түһэрэбит. “кинигэни арыйдьыбыт” диэтэхпинэ санныгытын кэннигэр илдьэбит. 1-2 хатылыбыт.</p> <p>Артикуляционнай дьарык. Уоһу, тииһи имитии. Уоспутун чорботобут, үөрэбит, чорботобут, үөрэбит... төгүрүтэбит. Дорҕооннору таһаарабыт. “о”, “оо”, “ы”, “ыы”, “у”, “уу”, “уоа”, “ыа”, “үөэ”, “иэ” дорҕооннорунан ырбатан хамсатыы. ыкпакка эрэ холкутук тыын таһааран санарыы .</p> <p>1. Тылбытынан кэмпиэт сиир курдук аһахпыт иһигэр оонньотобут. Тылбытын таналайбытыгар таарыйан уоспутун араастаан хамсатан тыастаахтык дорҕоон таһаарабыт.</p> <p>2. Тылы чуолкайдык этиигэ үөрэнэр</p>		
--	--	---	--	--

		<p>эрчиллиилэр: гбда-гбды, гбдо-гбду, гбдэ-гбди, гбдэ-гбду; смта-смты, смто-смту, смтэ-смти, смтэ-смту; прта-прты, прто-прту, пртэ-прти, прту, пртэ;</p> <p>Мнемолоскуй. Уруһуй лоскуйдарынан тылы түргэнник этии.</p> <p>Собо саға хобо баар, хобо саға собо баар.</p> <p>Билигин Чабырбах-батл оонньуубар ынырабын.</p> <p>Икки хамаандаҕа арахсабыт. Хамаандалары өһнөрүнэн араарабын. Эһиэхэ өһгөөх бэлиэлэри биэрэбин.</p> <p>Бастакы соруудах</p>	<p>Хартыыналары көрөн тыллары түргэнник уонна сөпкө этэргэ холонолор.</p>	
	<p>Чабырбахха күрэх.</p>	<p>1. Таабырын чабырбахтар. Тэһһгэ ааҕабыт. Дьарыктана түһэбит уонна ким хорсун хамаанда түргэнник ааҕар. Бириэмэни көрөбүн. Фишка биэрэбин. Тугуй оҕолоор? Таайыыта.</p>	<p>Учууталы кытта тэһһгэ улаханлык ааҕаллар. Хорсун хамаанда бастакы саҕалыы.</p> <p>Куобах</p>	<p>10 мүн</p>

*Борон-хорон,
Уоттаах харах,
Кучуйа кулгаах,
Кыһыл мурун,
Абына-табына,
Кыллаах бытык,
Курдъугун куртах,
Ньылбаа-илбээ.
Ньалаа сирэй,
Ньуух-ньаах
Бу туох кыылай?*

2. Түргэн тыл. Булкуллубакка түргэнник
этии. Күрэхтэһии.

*Мастаабыттарын-мастаабатахтарын,
Кыралаабыттарын-кыралаабатахтарын,
Кыстаабыттарын-кыстаабатахтарын
Ыйыталаһаарыг мастаабыттартан.*

3. Ахсаан чабырҕаҕа

Туустаабыт тумалаабыт
Туруйа сыммыта биир
Туустаабыт тумалаабыт
Туруйа сыммыта икки...(салҕанар)

4. Былыргы чабырҕах. Ырыанан

		<p>толоруохха. Музыкальной интсруменнары биэрэбин.</p> <p><i>Этэбэ-тэтэбэ, Иэрэнг-диэрэнг, Холкуй-илкий, Кубулунг-дьибилинг, Бадыа-бүдүө, Балабана дархан, Оонньуур бабана, Орулуур дохсун, Дарбана кээдьэнг, Дар-дар сыарба, Чуо-чуо чолбон,</i></p> <p>Дьэ, ити курдук чабырбахпыт чабылла сабылла, түргэнник этиллэр, чоргуй чобуо тыллаах барахсан буолар.</p>		
	Түмүк	<p>Оҕолоор, дьарыкпын манан бүтэр. Ким сөбүлээтэ бүгүнгү дьарыгы.</p> <p>Кубик-рубик ньыматынан бэйэбитин сыаналаныабын.</p> <p>Наһаа үчүгэйдик үлэлээтигит. Махтанабын. Эһиэхэ кыра бэлэхтээх кэлбитим, кэлэн иһэр сага дьылынан сахалыы баҕа санаа картаатын</p>	Кубик-рубик көмөтүнэн бэйэлэрин санааларын этэллэр, атыттары истэллэр. Сэһэргэһэбит.	2-3 мүн

	бэлэхтиибин. Манан дьарыкпыт бүтэр. Көрсүөххэ диэри.		
--	---	--	--

